

Εφτά Σούπερ Μάρκετ είχαν ολόιδια τιμή στον καφέ. Όχι ρε δεν υπάρχει καρτέλ

Ο συνάδελφος Στέλιος Νικητόπουλος μπήκε στο posokanei και αναζήτησε τον φθηνότερο καφέ φίλτρου. Ως διά μαγείας, επτά διαφορετικές αλυσίδες σούπερ μάρκετ τον είχαν ακριβώς στην ίδια τιμή: 8,65 ευρώ.

Αυτό μπορεί να είναι αποτέλεσμα του περίφημου «αόρατου χεριού της αγοράς». Μπορεί όμως να αποτελεί και ένδειξη συντονισμένης πρακτικής που πρέπει να ελεγχθεί: του λεγόμενου καρτέλ. Ιδίως σε μια αγορά όπου πέντε όμιλοι ελέγχουν το 71% και, από το 2022 έως το 2025, περισσότερα από 180 καταστήματα μικρότερων αλυσίδων φέρεται να άλλαξαν χέρια και να πέρασαν στους μεγάλους.

Γι' αυτό ρωτήσαμε τον κυβερνητικό εκπρόσωπο αν η κυβέρνηση θα αξιοποιήσει τα δεδομένα του posokanei και ειδικούς αλγορίθμους, ώστε να εντοπίζονται αυτομάτως ύποπτα μοτίβα: ίδιες τιμές σε διαφορετικές αλυσίδες, ταυτόχρονες αυξήσεις ίδιου ύψους, πανομοιότυπες μεταβολές και ανατιμήσεις λίγο πριν από υποτιθέμενες προσφορές.

Τον ρωτήσαμε επίσης αν θα μπορούσε να δημοσιοποιείται η διαδρομή διαμόρφωσης της τιμής: πόσο φεύγει ένα προϊόν από το χωράφι ή τον παραγωγό, πόσο κοστίζει στην αποθήκη, πόσο στη χονδρική και πόσο τελικά στο σούπερ μάρκετ. Ωστε να βλέπει ο πολίτης σε ποιο στάδιο και από ποιον εκτοξεύεται η τιμή.

Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δεν μας επιτέθηκε. Δεν χρειαζόταν κιόλας. Είχε έναν πιο έξυπνο τρόπο να διατηρήσει αλώβητο το κυβερνητικό αφήγημα. Επιστράτευσε εννέα καλοδουλεμένες τακτικές αποφυγής.

Πάμε να τις δούμε:

1. Ένα καθαρό «ναι», χωρίς καμία συγκεκριμένη δέσμευση

Στην ερώτηση για τους αλγορίθμους απάντησε: «Ναι. Αυτός είναι ακριβώς και ένας από τους λόγους που αναβαθμίστηκε η εφαρμογή».

Μόνο που δεν είπε αν οι αλγόριθμοι λειτουργούν ήδη, ποια μοτίβα αναζητούν, ποια υπηρεσία τούς χρησιμοποιεί, πόσοι έλεγχοι έχουν προκύψει ή αν θα ελεγχθεί η συγκεκριμένη περίπτωση του καφέ φίλτρου. Δίνει, δηλαδή, μια απάντηση που ακούγεται θετική και αποφασιστική, χωρίς καμία ελέγξιμη δέσμευση.

2. Μεταφορά της ευθύνης στις αρμόδιες Αρχές

Είπε ότι ο ίδιος δεν μπορεί να αποδείξει την ύπαρξη αθέμιτης πρακτικής ούτε να επιβάλει πρόστιμο. Αυτό είναι προφανώς σωστό θεσμικά. Δεν ήταν όμως αυτό το ερώτημα.

Δεν τον ρωτήσαμε αν θα βάλει προσωπικά το πρόστιμο. Τον ρωτήσαμε τι θα κάνει η κυβέρνηση ώστε να εντοπίζονται εγκαίρως πιθανές συντονισμένες πρακτικές. Έτσι, η συζήτηση μετακινήθηκε από το «τι μηχανισμό θα ενεργοποιήσει η κυβέρνηση» στο «τι μπορούν να κάνουν οι ελεγκτικές Αρχές».

3. Κατασκευή μιας θέσης που κανείς δεν διατύπωσε

Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος είπε: «Δεν θέλουμε να τσουβαλιάσουμε τις επιχειρήσεις».

Κανείς όμως δεν πρότεινε να θεωρηθούν όλες οι επιχειρήσεις ένοχες. Η ερώτηση αφορούσε τον έλεγχο συγκεκριμένων ενδείξεων που μπορεί να παραπέμπουν σε αθέμιτη ή συντονισμένη πρακτική. Κατασκευάζει, λοιπόν, μια πιο ακραία θέση, την απορρίπτει και εμφανίζει την κυβέρνηση ως μετριοπαθή και υπεύθυνη.

4. Παρουσίαση ενός διαφορετικού μέτρου ως απάντηση σε αυτό που ρωτήσαμε

Στην ερώτηση για τη διαδρομή διαμόρφωσης της τιμής απάντησε: «Αυτό ήδη γίνεται».

Μόνο που δεν εξήγησε πού μπορεί ο πολίτης να δει πόσα πήρε ο παραγωγός, πόσα προστέθηκαν στην αποθήκη, πόσα στη χονδρική και πόσα στο σούπερ μάρκετ. Αντί γι' αυτό, είπε ότι η εφαρμογή κάνει συγκρίσεις και με την υπόλοιπη Ευρώπη.

Άλλο όμως να συγκρίνουμε την τελική τιμή ενός προϊόντος στην Ελλάδα και στη Γερμανία και άλλο να βλέπουμε πώς σχηματίστηκε η τιμή μέσα στην Ελλάδα.

Η ερώτηση ήταν: Ποιος προσθέτει πόσο στην τελική τιμή;

Η απάντηση ήταν: Πόσο κοστίζει το προϊόν σε άλλες χώρες.

5. Αλλαγή θέματος: από τη διαμόρφωση της τιμής στον πληθωρισμό

Αμέσως μετά άρχισε να μιλά για τον πληθωρισμό τροφίμων και για το αν η Ελλάδα τα πηγαίνει καλύτερα ή χειρότερα από την Ευρώπη. Όμως άλλο είναι το επίπεδο των τιμών και άλλο ο ρυθμός με τον οποίο αυξάνονται.

Μια χώρα μπορεί να έχει ήδη πολύ υψηλές τιμές και στη συνέχεια χαμηλότερο πληθωρισμό. Το ότι οι τιμές αυξάνονται πιο αργά δεν σημαίνει ότι έγιναν χαμηλές ή προσιτές.

Η αρχική ερώτηση ήταν: Ποιος παίρνει πόσα από την τελική τιμή ενός προϊόντος;

Η απάντηση έγινε: Πόσο γρήγορα αυξάνονται συνολικά οι τιμές στην Ελλάδα σε σχέση με την Ευρώπη;

Έτσι εξαφανίζονται από τη συζήτηση ο παραγωγός, η βιομηχανία, ο χονδρέμπορος, ο μεσάζοντας, το

σούπερ μάρκετ και τα περιθώρια κέρδους του καθενός.

6. Διάλυση των συγκεκριμένων παραδειγμάτων μέσα σε έναν γενικό μέσο όρο

Όταν του επισημάναμε ότι η Ελλάδα έχει από τα ακριβότερα γαλακτοκομικά στην Ευρώπη και ότι στο βρεφικό γάλα οι τιμές είναι πολύ υψηλότερες, απάντησε: «Δεν μπορεί να κριθεί μία χώρα από ένα, δύο, τρία ή πέντε προϊόντα».

Ακόμα και βασικά αγαθά τεράστιας κοινωνικής σημασίας παρουσιάζονται έτσι ως μεμονωμένες εξαιρέσεις, οι οποίες δεν πρέπει τάχα να επηρεάζουν την αξιολόγηση της κυβερνητικής πολιτικής.

Μόνο που δεν μιλούσαμε για κάποιο περιττό ή πολυτελές προϊόν. Μιλούσαμε, μεταξύ άλλων, για το βρεφικό γάλα. Για ένα αγαθό απόλυτης ανάγκης, το οποίο η ίδια η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει διαπιστώσει ότι πωλούνταν στην Ελλάδα πολύ ακριβότερα σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Εδώ εμφανίζεται μια μόνιμη τακτική της κυβέρνησης: Διαρκώς μας λέει ότι η Ελλάδα τα πηγαίνει καλά «σε σύγκριση με την Ευρώπη». Μόνο που κάθε φορά επιλέγει διαφορετικό πεδίο, διαφορετικό προϊόν, διαφορετικό δείκτη και διαφορετική χρονική περίοδο, ανάλογα με το πού μπορεί να παρουσιάσει μια ευνοϊκή εικόνα.

Άλλοτε πάει τη σύγκριση στον γενικό πληθωρισμό. Άλλοτε αποκλειστικά στον πληθωρισμό τροφίμων. Άλλοτε στη λιανική στο ηλεκτρικό ρεύμα. Άλλοτε μιλά κάποια συγκεκριμένη κατηγορία ή έναν συγκεκριμένο μήνα.

Δεν υπάρχει ένα σταθερό κριτήριο με το οποίο συγκρίνεται η Ελλάδα με την Ευρώπη. Το κριτήριο αλλάζει κάθε φορά, μέχρι να βρεθεί εκείνο στο οποίο η κυβέρνηση μπορεί να ισχυριστεί ότι τα πηγαίνει καλά.

Και ακόμα και όταν περιορίζει τη σύγκριση στα τρόφιμα, πάλι η γενίκευση δεν στέκει. Δεν μπορείς να λες συνολικά ότι «στα τρόφιμα η Ελλάδα τα πηγαίνει καλύτερα» και, όταν σου αναφέρουν ότι σε ορισμένες από τις βασικότερες κατηγορίες —όπως τα γαλακτοκομικά και το βρεφικό γάλα— η χώρα βρίσκεται στις χειρότερες θέσεις, να απαντάς ότι αυτά είναι απλώς «ένα, δύο, τρία ή πέντε προϊόντα».

Όταν αναφέρουμε συγκεκριμένες πολύ υψηλές τιμές, μας καλεί να κοιτάξουμε τον συνολικό δείκτη. Όταν ο συνολικός δείκτης δεν τον εξυπηρετεί, περιορίζει τη σύγκριση σε μια κατηγορία. Όταν και μέσα σε αυτή την κατηγορία εμφανίζονται δυσμενή παραδείγματα, τα απορρίπτει ως μεμονωμένα προϊόντα.

Επιλέγει, δηλαδή, κάθε φορά το επίπεδο σύγκρισης στο οποίο η κυβέρνηση εμφανίζεται πιο ευνοϊκά.

7. Ρητορική αναγνώριση του προβλήματος

Χρησιμοποίησε φράσεις όπως: «Δεν πανηγυρίζουμε». «Είναι πρόβλημα για τον κόσμο». «Πιέζονται τα νοικοκυριά».

Πρώτα αναγνωρίζει την κοινωνική δυσκολία, ώστε αμέσως μετά να υποστηρίξει ότι η κυβερνητική διαχείριση είναι καλύτερη από εκείνη της υπόλοιπης Ευρώπης. Η αναγνώριση του προβλήματος λειτουργεί έτσι σαν ασπίδα για την υπεράσπιση της κυβερνητικής πολιτικής.

8. Επιλεκτική αλλαγή του χρονικού παραθύρου

Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος μίλησε για: «τους περισσότερους μήνες», «μήνες που οι τιμές ξέφυγαν», «σωρευτικό επίπεδο», «από τότε που ξέσπασε ο πληθωρισμός μέχρι σήμερα».

Μετακινείται, δηλαδή, ανάμεσα σε διαφορετικές χρονικές περιόδους χωρίς να δίνει συγκεκριμένα στοιχεία. Αν ένας μήνας δεν συμφέρει, κοιτάμε τους περισσότερους μήνες. Αν η μηνιαία σύγκριση δεν συμφέρει, κοιτάμε τη σωρευτική. Αν τα πρόσφατα στοιχεία δεν συμφέρουν, διευρύνουμε το χρονικό διάστημα.

Το χρονικό παράθυρο δεν επιλέγεται με ένα σταθερό κριτήριο. Αλλάζει ανάλογα με το ποια περίοδος παράγει το πιο βολικό κυβερνητικό συμπέρασμα.

9. Ο ίδιος αποφασίζει ποιο κριτήριο επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί

Στο τέλος είπε: «Όταν θέλεις να κρίνεις την πολιτική μιας χώρας, την κρίνεις συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες».

Δεν απαντά απλώς στα στοιχεία. Αποφασίζει και ποια στοιχεία θεωρούνται έγκυρα. Και η σύγκριση με την Ευρώπη γίνεται αλά καρτ.

Στο ρεύμα μπορεί να επιλέγεται η περίοδος, η κατηγορία καταναλωτή ή ο τρόπος υπολογισμού στον οποίο η Ελλάδα εμφανίζεται σχετικά καλύτερα. Στα τρόφιμα μπορεί να επιλέγεται ο ρυθμός του πληθωρισμού, αντί για το πραγματικό επίπεδο των τιμών. Στα γαλακτοκομικά και στο βρεφικό γάλα, όπου η εικόνα είναι ιδιαίτερα δυσμενής, μας λέει ότι δεν πρέπει να κρίνουμε τη χώρα από μερικά προϊόντα.

Όμως όταν μια χώρα βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς την αγοραστική δύναμη, δεν αρκεί να δείχνεις ότι σε κάποιον επιλεγμένο μήνα οι τιμές αυξήθηκαν λίγο πιο αργά από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Οι πολίτες δεν πληρώνουν τον ρυθμό μεταβολής ενός δείκτη. Πληρώνουν την πραγματική τιμή στο ταμείο, με τους πραγματικούς μισθούς που διαθέτουν.

Έτσι παραμερίζονται κρίσιμα κριτήρια: οι πραγματικές τιμές στο ράφι, η αγοραστική δύναμη των μισθών, το ποσοστό του εισοδήματος που δαπανάται για τρόφιμα, τα περιθώρια κέρδους, η συγκέντρωση της αγοράς, οι τιμές βασικών αγαθών.

Η σύγκριση με την Ευρώπη δεν χρησιμοποιείται ως σταθερό και αντικειμενικό εργαλείο αξιολόγησης. Χρησιμοποιείται ως μηχανισμός επιλογής του δείκτη που κάθε φορά συμφέρει.

Συνολικά, η απάντηση μπορεί να συμπυκνωθεί ως εξής: Το μέτρο που ζητάτε ήδη εφαρμόζεται,

αρμόδιες είναι οι Αρχές, δεν πρέπει να ενοχοποιούμε συνολικά τις επιχειρήσεις και, σε κάθε περίπτωση, η Ελλάδα τα πηγαίνει καλύτερα από την Ευρώπη.

Μόνο που τελικά έμειναν αναπάντητα τα βασικά ερωτήματα:

Λειτουργούν σήμερα αλγόριθμοι που εντοπίζουν ύποπτες, πιθανώς συντονισμένες μεταβολές τιμών;

Πόσοι έλεγχοι έχουν γίνει με βάση τα δεδομένα του *rosokaneī*;

Θα ελεγχθεί η περίπτωση προϊόντων που εμφανίζονται στην ίδια ακριβώς τιμή σε πολλές αλυσίδες;

Θα εξετάζεται αν τέτοια μοτίβα αποτελούν ένδειξη καρτέλ;

Και κυρίως: θα μπορεί ο πολίτης να βλέπει δημόσια πόσο έφυγε ένα προϊόν από τον παραγωγό, πόσο πουλήθηκε σε κάθε ενδιαμέσο στάδιο και πού ακριβώς εκτοξεύτηκε η τιμή του;

<https://youtu.be/PMBuWMUj014>

Ακολουθεί ολόκληρη η απομαγνητοφώνηση:

ΧΡ. ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ: Στο ίδιο θέμα. Ο συνάδελφος, ο Στέλιος Νικητόπουλος, έκανε μία δημοσιοποίηση, μία καταγγελία. Μπήκε στην πλατφόρμα σας στο *rosokaneī.gr* και αναζήτησε τον φθηνότερο καφέ φίλτρου. Ως διά μαγείας, επτά αλυσίδες σούπερ μάρκετ τον είχαν ακριβώς στην ίδια τιμή, 8 ευρώ και 65 λεπτά. Παρόμοια ομοφωνία εντοπίζουμε και σε άλλα προϊόντα. Αυτό μπορεί να είναι αποτέλεσμα του άορατου χεριού της αγοράς ή μπορεί να αποτελεί ένδειξη συντονισμένης πρακτικής που πρέπει να ελεγχθεί, το λεγόμενο καρτέλ. Σε κάθε περίπτωση πέντε όμιλοι ελέγχουν το 71% της αγοράς. Εν τω μεταξύ, από το 2022 έως το 2025 περισσότερα από 180 καταστήματα μικρότερων αλυσίδων φέρεται να άλλαξαν χέρια και να πήγαν στους μεγάλους. Θα μπορούσατε, το σκέφτεστε να αξιοποιήσετε τα δεδομένα του *rosokaneī* και τους αλγόριθμους, που διαθέτουν ήδη διάφορες επιτροπές στην Ελλάδα, ώστε να επισημαίνονται, π.χ., αυτομάτως, ταυτόχρονες αυξήσεις ίδιου ύψους, ανατιμήσεις λίγο πριν από υποτιθέμενες προσφορές και πανομοιότυπες μεταβολές τιμών σε πολλές αλυσίδες. Θα το κάνετε;

Π. ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ: Ναι. Αυτός είναι ακριβώς και ένας από τους λόγους που αναβαθμίστηκε η εφαρμογή από το *e-katanalotis* στο *rosokaneī*, για να μπορούν οι ελεγκτές, με τη βοήθεια και της τεχνητής νοημοσύνης και τη χρήση της εφαρμογής, να εντοπίζουν φαινόμενα, όπως αυτό που μου περιγράφετε, το οποίο προσιδιάζει σε αθέμιτη πρακτική. Δεν μπορώ να το αποδείξω εγώ, ούτε να καταλογίσω πρόστιμο, γιατί μία εκ των παραμέτρων της ακρίβειας, η οποία προστέθηκε στα αντικειμενικά της εισαγόμενης ακρίβειας, ήταν και κάποιες αθέμιτες πρακτικές. Εμείς δεν θέλουμε να «τσουβαλιάσουμε» τις επιχειρήσεις, αλλά όταν υπάρχουν τέτοια φαινόμενα, πρέπει οι Αρχές να επιλαμβάνονται χρησιμοποιώντας και την εφαρμογή.

ΧΡ. ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ: Ένα άλλο μέτρο, το οποίο, μάλιστα, εφαρμόζεται ήδη σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες τα πηγαίνουν πολύ καλύτερα από την Κυβέρνησή σας στην αντιμετώπιση της ακρίβειας, είναι η δημόσια παρακολούθηση της διαδρομής της κάθε τιμής – σε συνέχεια της

ερώτησης της συναδέλφισσας. Αυτό είναι, επίσης, ένα μέτρο που θα μπορούσατε να εξετάσετε;

Π. ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ: Αυτό ήδη γίνεται. Και, μάλιστα, η εφαρμογή το κάνει αυτό και συγκριτικά και με την υπόλοιπη Ευρώπη. Τώρα, συγκριτικά με την υπόλοιπη Ευρώπη να σας πω ότι – γιατί μιλάμε στην πραγματικότητα για την ακρίβεια τροφίμων – τους περισσότερους μήνες, που όλοι δύσκολοι είναι και για την Ελλάδα και για την υπόλοιπη Ευρώπη, η χώρα μας έχει αισθητά χαμηλότερο πληθωρισμό τροφίμων από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Άρα, συγκριτικά, χωρίς να πανηγυρίζουμε, γιατί πληθωρισμός είναι για όλους και ειδικά για τα νοικοκυριά που πιέζονται παραπάνω, η διαχείριση είναι καλύτερη από την υπόλοιπη Ευρώπη. Υπάρχουν και μήνες που οι τιμές έχουν ξεφύγει λίγο παραπάνω, έχουμε εξηγήσει τις αιτίες. Εκεί ο στόχος είναι να λαμβάνονται όσο το δυνατόν περισσότερα μέτρα για να αποκλιμακώνεται. Είναι μια καθημερινή μάχη, αλλά δεν ισχύει ότι συγκριτικά με την υπόλοιπη Ευρώπη και σε επίπεδο σωρευτικό, δηλαδή συνολικά πληθωρισμού, από τότε που ξέσπασε μέχρι σήμερα, αλλά και ανά μήνα, έχουμε πάει χειρότερα από την υπόλοιπη Ευρώπη.

Χ. ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ: Μα πού είμαστε καλύτερα; Έχουμε τα πιο ακριβά γαλακτοκομικά μαζί με καμιά δυο χώρες ακόμα και είμαστε 40% πάνω στο βρεφικό γάλα.

Π. ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ: Δεν μπορεί να κριθεί μία χώρα από ένα, δύο, τρία ή πέντε προϊόντα. Μία χώρα κρίνεται συγκριτικά στο σύνολο του πληθωρισμού και ειδικά σε δείκτες πάρα πολύ σημαντικούς για την κοινωνία, όπως είναι ο πληθωρισμός τροφίμων. Το ξαναλέω, δεν είναι να πανηγυρίζει κανείς, γιατί όταν έχεις πληθωρισμό, αυτό είναι πρόβλημα για τον κόσμο, αλλά όταν θέλεις να κρίνεις την πολιτική μιας χώρας, την κρίνεις συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες.